

A Biblia

az európai kultúrában

2015. ÁPRILIS 13.

**A KIRÁLYOK ELSŐ
ÉS MÁSODIK KÖNYVE**

Dr. Tokics Imre

11.

KIRÁLYOK ELSŐ KÖNYVE

A könyv elnevezése

A könyv onnan kapta nevét, hogy a zsidó királyság négy évszázados történetét vázolja fel; Dávid halálától az ország kettészakadásán keresztül az izraeli, később a júdai királyság bukásáig. E történelmi időszak Kr. e. 9. századtól a fogságba vitel Kr. e. 586 időszak utáni helyzet leírásáig terjed.

A könyv szerkezete és tartalma

A görög nyelvű ószövetségi fordítás, a Septuaginta (LXX) osztja először két könyvvé, bár ekkor még Sámuel 1-2. könyvét a Királyok könyvének függelékeként kezelték. Tehát Sámuel 1-2. könyve a Királyok könyve név alatt szerepelt (Királyok 1-2. könyveként), míg Királyok könyve a Királyok 3-4. könyve néven belül volt megtalálható a Kánonban. A latin nyelvű Vulgata kiadású Szentírás is követte ezt a sorrendet. Az 1448-ban kiadott Héber Bibliakiadás állította helyre Királyok könyvének önállóságát. A modern nemzeti fordítások követik Királyok könyvének két könyvé váló elválasztását.

Tartalma a következő:

- 1Kir 1-11 – Egységes királyság kora
- 1Kir 3-11 – Salamon uralkodása
- 1Kir 12–2Kir 17 – Júda. és Izrael története
- 1Kir 17-2Kir 2,18 – Illés története
- 2Kir 1 – Illés megjövendöli Akházia halálát
- 2Kir 3-tól – Elizeus próféta tevékenysége
- 2Kir 13, 20-21 – Elizeus halála: teteme életre kelt egy holtat
- 2Kir 14-17 – Izrael utolsó királyai
- 2Kir 18-25 – Júda története Izrael bukásától a babiloni fogságig Kr. e. 722–586-ig.
- 2Kir 25 – Kiegészítések, Gedalja halála, menekülés Egyiptomba, Evil Merodák enyhíti Jojakin fogságát

Királyok és események a könyvben

Dávid már nagyon előrehaladott korú, ugyanakkor a trónutódlás kérdése is szorongatja, így az agg király mindent el akar rendezni halála előtt. Adónia a trón várományosa, Jóáb a hadseregarancsnok és Ebjátár főpap is támogatja Dávid trónutódlását. Egy másik örökös neve is szóba jön: Salamoné, akit Cádok pap és Nátán próféta, továbbá a király katonái intronizálnak. Nátán és Betsabé – egy korábbi ígéretére hivatkozva – ráveszik az idős királyt, hogy Adónia után tegye királlyá Salamont.

Ezek a hagyományok kétségtelenül léteztek, és a könyv végleges szövegébe felhasználták, a kronológia, az adók és a háborúkkal kapcsolatos információk és trónviszályok megfogalmazásainál. A következő írott szövegek és szóbeli hagyomány állhatott rendelkezésére a szerzőnek:

- Próféta történetek
- Elizeus ciklus, egy meglehetősen zárt hagyományt jelent, nem magányos próféta, hanem közösség alakul ki személye körül
- Ézsaiásról szóló elbeszélések, Ezékiás és a próféta közötti kapcsolatról szól

A könyv célja

A könyv célja nem az, hogy egyes királyok, hanem az egész királyság történetét egységesen mutassa be. Nem az antik görög és római történetírás módszereit követi, nem is a modern felfogást, hanem a jellegzetesen keleti gondolkodásmódot, az izraeli módszert alkalmazta. A múlt történelme a hűtlenség időszaka volt, amely maga után vonta Jahve büntetését. A királyok vagy hadseregek nagyságát nem politikai teljesítményük szerint, hanem vallási hűségük szempontjából értékeli a könyv szerzője. A múlt páratlan ábrázolását Izrael hitében gyökerező történelemszemlélete tette lehetővé.

A Jahvizmus mindig a hit szempontjából értékelte a múlt eseményeit. Az ókori ember meg volt győződve arról, hogy a történelemben számos helyen találkoznak Isten jelenlétének nyomaival, amelyet egyedül és kizárólag a hit fényében lehet értelmezni. Isten elrejtőzködve ott van a történelemben, a kérdés az, hogy meglátjuk-e Őt? Isten a történelem ura és semmi sem történhet az akaratán kívül, mert ebben a rendszerben nincs helye a véletlennek!

A próféták azt üzenték az utókornak, hogy a jövő csodálatosabb lesz, mint a múlt. Még a romok láttán is elhitték azt, hogy a jövő áttörést hoz a történelemben. Mi európai emberek ezt egészen másképpen látjuk. Mi a múltat tartjuk értékesnek, a jövőt már kevésbé. A gondviselés és a történelem elszakíthatatlan volt a Királyok könyvében.

Írta és előadta:
Dr. Tokics Imre
főiskolai tanár

vezető- és záró megjegyzéseiben, az eseményekkel kapcsolatos tanbeli reflexiót is megtalálhatjuk. A könyvön végigvonul a prófétai forrás, amely az ítélethirdetést és a fenyegető prófétai szavakat tartalmazza – mint ősi elemeket, az üdvösség hirdetésének nyomait is megtaláljuk Ézsaiás szavaiban, Jeruzsálem megmenekülése esetében.

A bevezető megjegyzések szerkezete:

- A király trónralépésének szinkronszerű datálása, a szomszédos király uralkodási évének megnevezése, Szamária bukásáig
- A király székhelye
- Uralkodásának időtartama
- Ítélet a király jámborságáról
- A király életkora a trónra lépésekor (csak Júda királyainál)
- A király anyjának neve és származási helye

Záró megjegyzések:

- Utalás a történeti forrásokra, gyakran tartalmukról szóló megjegyzéssel
- Beszámoló a király halálának körülményeiről
- „Eltemették atyáikhoz” (csak Júda királyainál)
- A király utódjának a megnevezése

Bizonyos királyoknál hiányos a megjegyzések valamelyik eleme, vagy a bevezető, vagy a záró megjegyzések. Júda királyainak értékelése kedvezőbb, és részben elismerőbb hangú, mint az északi ország esetén. A szerző maradéktalanul csak két királyt ismert el: Ezékiást és Jósiást, akik reformot hajtottak végre, a többieknek csak mérsékelt dicsérettel illeti. Izrael királyai esetén egyértelmű és határozott a kritika, szinte mindegyik esetében: követte „*Jeroboám, Nébát fiának a cselekedetét, aki bűnbe ejtette Izraelt*”.

Salamon történeteinek nagyobb beszédek találunk: középpontban a templom építése áll, és a király templomfelszentelési imája.

A könyv forrásai

Három forrást nevez meg:

- Salamon történetének könyve
- Izrael királyainak, történetének könyve
- Júda királyainak könyve

Tehát Salamon lett a király, aki több embert félretesz trónra lépésének első napjában: Ebjátár főpapot Anatotba száműzi, mivel Adóniát támogatta.

Salamon bölcs és békés uralkodással folytatja az uralkodást, Gibeónban áldozatot mutat be, amikor éjszaka megjelenik számára az ÚR, azt ígéri neki, hogy bármilyen kívánságát teljesíti. Salamon bölcsességet kér, azért, hogy helyesen tudja ítélni Izraelt. Isten a bölcsesség (hokmá) mellett gazdagságot és hosszú életet is biztosít Salamon számára. A két parázna nő vitáján keresztül Salamon a döntésével az egész keleti térség egyik legbölcsebb uralkodójává válik (3,16-28).

A templom megépítésével apja dédelgetett, régi álmát valósítja meg. Hírám, Tírusz királyának élelmiszerral fizet a munkálatokban való segítségért. A falak építéséhez libanoni cédrusfát használnak fel. A templom hármass beosztása követi a hajdani szent sátor felosztását, alapterülete: 60x20x30 könyök volt (egy könyök 44,4 cm). A szentély 20x20x20 könyök területű volt. A kőből épített templomot belülről díszesen faragott faburkolat és aranyozás díszítette. A bejárat mellett gránátalmákkal borított oszlopfővel, két rézoszlopot helyeztek el. A jobboldal elnevezése „Jákin”, a baloldalé pedig „Boaz” volt. A templom udvarában elhelyeztek egy „réztengeri”, ami 7,4 köbméteres rézmedencét jelentett, mely 12 bikát formázó talapzaton állt.

A templomi szolgálathoz szükséges edényeket is Hírám készítette el, Salamon király kérésére. A templombelső felszerelése színaranyból készült: a füstáldozati oltár, a szentkenyerek asztala, a Szentek szentje mellett álló öt-öt hétágú lámpatartó, még az ajtók vasalása is. Salamon fényes ünnepség keretében a Szentek szentjébe viteti a Szövetség ládáját és megáldja Izraelt. Templomfelszentelési imájának hatása napjainkig érezteti hatását. A Vörös-tengeren hatalmas kereskedelmi hajóflottát indít el a világ legtávolabbi pontjaira, amely azt eredményezi, hogy hamarosan nagy gazdagság és jólét köszönt az országra.

A paradicsomi állapot azonban nem tartott sokáig, mert a sok feleségekkel együtt az idegen vallás, az elhajlás jelei visszatartóztathatatlanul megjelentek. Salamon negyven év uralkodás után halt meg, majd fia, Roboám lett a király, aki nem enyhít a terheken, a törzsek kérése ellenére sem. Ezért Jeroboámot kenik királlyá az északi törzsek, a déliek hűségesek maradtak a dávidi vérvonalhoz. Jeroboám két helyen: Béthelben és Dánban állami szentélyeket alapít, amelyekben aranybika szobrot állítat fel. Ezt a Királyok könyvének szerzője bálványimádásnak minősíti.

Aháb, az Omri fia, Jeroboám stratégiáját folytatja, felesége a szidóni Jézabel, aki Baalt és Asera isteneket imádják, így számukra kultushelyeket alapít. A Királyok könyve a legelvetemültebb izraeli királyok közé sorolja mindkettőjüket.

Illés a legjelentősebb prófétai egyéniség, azonban mégsem maradt fent tőle írásos anyag. A királyi ház hatalmával dacolva szembefordul a pogányság terjesztésével. Üldözést is vállaló magatartása etalonná válik Izraelben, és megalapítja a

prófétaság abszolút tekintélyét, szigorú kritikával illeti mindazokat, akik megalkuvók. A próféta megjövendöli a hosszú szárazságot, akit Isten csodálatosan táplál Kerith-patakjánál a hollók segítségével. Illés a Kármel-hegynél megöl 850 Baal papot, majd elmenekül a pusztába, mert fél a bosszút forraló Jézabeltől. Negyven nap és negyven éjszaka megy, míg megérkezik a Hóreb-hegyhez ahol Isten szél, földrengés és tűz formájában megjelenik előtte. Majd egy „halk és szelíd hangot” hall, mely kitartásra bátorítja. Illés megismeri utódját, Elizeust, aki folytatja megkezdett munkáját.

Illés próféta három feladatot kap Istentől, melyből csupán az utolsót teljesíti: megkeresi Elizeust és elhívja a szolgálatra, a másik két megbízást majd utódja fogja megvalósítani. Aháb váratlan katonai sikereket ért el az arámok felett, és még királyukat, Benhadádot is fogságba veti, aki hadisarc kifizetése után kapja vissza szabadságát. Egy prófétatanítvány azonban megjövendöli, hogy Akháb és felesége, Jézabel az arámok kezétől fog meghalni.

Nábót szőlője az ókori adás-vétel érdekes jogszokásához vezet vissza az olvasót, amikor a törzsi tulajdon még a királyi túlkapásokkal szemben is jogszerűen megtartható és védett vagyont jelentett. Jézabel saját megoldását veti latba, felségárulás miatt – a hazánkban ismert – fej- és jószágvesztés ítéletét hajtják végre rajta, mely után megkapja Aháb a hön áhított ültetvényt. Aháb király halálával fejeződik be a nagy történelmi mű, hiába öltözik álruhába a kegyetlen király, egy találmomra kilőtt nyilvessző halálosan megsebesíti – a névtelen jövendölés teljesedett.

Írta és előadta:
Dr. Tokics Imre
főiskolai tanár

KIRÁLYOK MÁSODIK KÖNYVE

A könyv jellegzetessége és tartalma

Illés, mint kiemelkedő próféta eltűnik a történelem színpadáról és Elizeus folytatja elődje megkezdett munkáját. Elizeus szolgálatával kapcsolatban sok csoda olvasható a könyvben, mely Illés erejének kettőzött mértékét jelzi. Izraelben az arámok háborúja bonyolítja a történelmi helyzetet, Júdában pedig Atalja királynő elleni államcsíny politikai bizonytalanságba sodorja az országot. Elizeus halála nagy űrt hagy maga mögött, csodák történnek vele kapcsolatban még a sírba tétele után is. (Lásd: 2Kir 13,14kk!) Júda és Izrael királyainak párhuzamos története folytatódik, egészen a főváros Szamária, és az ország, Izrael bukásáig (Kr. e. 722), amely Isten büntetéseként következett be. Mindenesetre világosan fogalmazódik meg a szerző látása, hogy Izrael teljesen eltévedett a vallási és a politikai úton, míg Júda – bár küszködve – sokszor a hitetlen királyok ellenére, megfelelő irányba halad.

Júda királyai közül kiemelkedik Ezékiás király, aki 25 éves korában kezdte meg uralkodását, őt pedig Jahve iránti őszinteség jellemezte. Legfontosabb tanácsadója Ézsaiás próféta volt. Uralkodásának legjelentősebb politikai eseménye: Szanhérib, asszír király nem tudja elfoglalni a teljes ostromzár alá vett Jeruzsálemet (18–20. fejezetek). Ezékiás király különleges földalatti csatornát épített a főváros vízellátása érdekében, amely megfelelően biztosította a túlélést.

Manassé és Ámón királyok uralkodása mélypontra juttatta Júda életét. Ezt követően Jósias király reformot indít meg Júda életében – Jeremiás támogatásával – a templomban megtalált törvénykönyv alapján. Tragikus halála után az események már előrevetítik Jeruzsálem és Júda katasztrófáját, a fogságot.

Jóház és Jójakim királyok ingatag politikáját Nebukadneccar büntető hadjárata követte. Az utolsó király Cidkijjá, akit menekülés közben fognak el a babiloni csapatok, fiait szeme láttára lefejezik, majd őt megvakítják, szemeit kiszűrik, így kerül reménytelenül Babilonba. A fogságba vittek ezrei között ott volt Ezékiel próféta is, a foglyok fele meghalt az embertelen úton. A megérkezettek a Kébár-folyó mellett települtek le. Jeruzsálem elpusztult, a templomot lerombolták. Júda tartomány közigazgatási vezetőjévé Gedalját nevezték ki, akit a szélsőséges fanatikus vallási csoportok merénnyel meggyilkoltak.

A könyv szempontjai

A könyv Jeruzsálem pusztulásáig vezet végig a történelmet, mely óriási sokként érte Júda lakóit, s egy kérdésre keresték a választ: „Miért következett be a fogság?” S ez nem politikai, katonai, hanem csakis vallási okokra vezethető vissza egyértelműen. Nagyon sok forrást használt fel a könyv szerzője, hiszen a királyok életrajzát be-